

L.p. 30/W/2017

Warszawa, dnia 22 sierpnia 2017r.

**Szanowny Pan
Piotr Dardziński
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego**

Szanowny Panie Ministrze,

W związku z otrzymanym do zaopiniowania projektem ustawy o Sieci Badawczej: Łukasiewicz z dnia 04 sierpnia b.r., Krajowa Sekcja Nauki NSZZ Solidarność przekazuje następujące uwagi do przedstawionego projektu ustawy.

We wstępie, chcielibyśmy poddać pod rozagę, czy właściwa jest proponowana nazwa „Sieć Badawcza Łukasiewicz”, zarówno ze względów językowych (kalka z języka angielskiego), jak i na fakt, że w Polsce istnieje już Centrum Pszczelarstwa Łukasiewicz.

Po uważnej analizie przedstawionego nowego projektu ustawy o utworzeniu organizacji o nazwie Sieć Badawcza Łukasiewicz (poprzednio NIT) na bazie instytutów badawczych podległych Ministrowi Rozwoju zwracamy uwagę, że mimo wielu korekt nie zmienia on zasadniczo idei proponowanych wcześniej rozwiązań. Konstrukcja zapisów w nowym projekcie ustawy pozwala, po krótkim okresie przejściowym, wprowadzić rozwiązania przewidywane w projekcie NIT, które zagrażają dalszemu istnieniu i funkcjonowaniu instytutów badawczych wchodzących w skład Sieci na skutek:

1. utraty kadry naukowo badawczej,
2. utraty aparatury badawczej, urządzeń badawczych,
3. przekreślenia wieloletniego dorobku naukowego poszczególnych instytutów.

Dzieje się tak, ponieważ w efekcie wprowadzanych rozwiązań instytuty przestaną pełnić rolę twórcy nowych rozwiązań, a ich działalność sprowadzona zostanie jedynie do wtórnego powielania wytworów teoretycznej myśli naukowców ze szkolnictwa wyższego. Zawarte w projekcie reorganizacji instytutów badawczych założenia nie zmierzają do zwiększenia, ale do ograniczenia ich potencjału naukowego i badawczo-rozwojowego. Ich kosztem mają zostać wzmocnione szkoły wyższe.

KSN NSZZ „Solidarność” wyraża sprzeciw w odniesieniu do negowania naukowego charakteru działalności instytutów badawczych w ramach Sieci poprzez pozbawienie ich statusu jednostek naukowych. Nielogiczne jest tworzenie struktury, w której instytuty Sieci nie są jednostkami naukowymi, a są nimi instytuty pozostające poza Siecią. Jeżeli natomiast przyjąć to rozwiązanie to niezrozumiałym jest podległość Sieci–Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego przy założeniu, że tworzące ją instytuty nie są jednostkami naukowymi. Instytuty Sieci pozbawione statusu naukowego mogą utracić członkostwo w wielu organizacjach badawczych oraz możliwość realizacji projektów międzynarodowych, w tym np. w ramach programu Horyzont 2020 czy projektów KIC EIT, w których występują jako jednostki naukowe (wymagane jest potwierdzenie

kompetencji naukowo-badawczych instytutu oraz pracowników naukowych, których dorobek będzie afiliowany w uczelniach a nie w instytutach, w których realizowane i finansowane są badania). Nie do zaakceptowania jest również odcięcie instytutów Sieci od realizacji projektów z zakresu badań podstawowych.

W świetle utraty statusu jednostki naukowej przez instytuty jawi się pytanie/wątpliwość – czy Instytuty należące do Sieci będą mogły dalej korzystać ze zwolnienia dochodu (z podatku CIT) w części przeznaczony na cele statutowe (Ustawa o podatku od osób prawnych – art.17.1 p.4 „*Wolne od podatku są...dochody podatników, których celem jest działalność naukowa, naukowo-techniczna...*”).

Wraz z utratą statusu jednostki badawczej istnieje realne zagrożenie braku stanowisk naukowych w instytutach. W projekcie co prawda utrzymuje się urlop 36 dni dla pracowników badawczych, ale nie ma zapisu gwarantującego utrzymanie stanowisk typowych dla pracowników naukowych (co grozi utratą praw nabytych). Efektem takiego działania będzie masowe odejście z instytutów doświadczony kadry badawczej, do tej pory wiążącej z nimi swoją karierę zawodową. W konsekwencji wystąpi realna groźba braku możliwości realizacji stawianych przed instytutami zadań oraz podjętych przez nie zobowiązań w ramach projektów badawczych.

Ograniczenie projektu tylko do instytutów podległych Ministerstwu Rozwoju (z wyłączeniem Instytutu Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, który ma mieć nadany status PIB i być przekształcony w centrum analiz strategicznych) i pozbawienie ich statusu jednostek naukowych oraz pozostawienie grupy instytutów badawczych posiadających status jednostek naukowych w ramach innych resortów, powoduje nierówne traktowanie jednostek o takim samym charakterze i zasadach działania.

W ocenie aktualnego projektu ustawy należy zwrócić uwagę na zmiany, w stosunku do projektu poprzednio przedstawionego, ważnych rozwiązań związanych z utrzymaniem przez instytuty badawcze osobowości prawnej, co ma zasadnicze znaczenie z prawnego punktu widzenia. Nowy projekt MNSW próbuje jednak zmienić cały ustrój proponowanej dużej organizacji, w wyniku czego okazuje się, że osobowość prawną wchodzących w jej skład instytutów badawczych wcale nie musi oznaczać samodzielności ich działania w powiązaniu z odpowiedzialnością kierownictwa tych instytutów za osiągnięte wyniki. Samodzielność tę można bowiem znacząco ograniczyć pozostawiając odpowiedzialność, ale przenosząc decyzyjność do zarządu organizacji, który uzyskuje szereg ważnych uprawnień, będących dotąd w gestii nadzorującego instytut ministra.

Zmiana formy działalności instytutów badawczych na instytuty działające w ramach Sieci – poprzez wykreślenie i ponowne wpisanie instytutów do KRS (art. 83 ust. 2) – nie wydaje się być zgodna z proponowanymi przepisami przejściowymi. Instytuty badawcze mają bowiem ulec przekształceniu w instytuty działające w ramach Sieci. Nie będzie przeprowadzana ich likwidacja, a samo ich przekształcenie, poza zmianą w KRS, nie wywołuje istotnych zmian organizacyjnych, a jedynie może spowodować problemy organizacyjno-prawne. Jak bowiem czytamy w Projekcie Ustawy **z przepisów tych wynika, że pomiędzy wejściem w życie Projektu Ustawy a wpisem do KRS instytuty działające w ramach Sieci będą istniały, ale nie będą miały osobowości prawnej.** W związku z tym mogą wystąpić potencjalne komplikacje związane z:

- wygaśnięciem umów zawartych przez przekształcane instytuty badawcze, w tym umów obejmujących przyznane dotacje i dofinansowania, zarówno krajowe jak i zagraniczne,
- wygaśnięciem decyzji administracyjnych (w tym zwłaszcza koncesji, zezwoleń i innych) oraz koniecznością ponownego ubiegania się o nie, co może zakłócić realizację wielu istotnych projektów, w tym zwłaszcza kontraktów dla obronności, w których zachodzi konieczność posiadania stosownych świadectw bezpieczeństwa przemysłowego,
- projekt Ustawy nie przyznaje również instytutom w okresie przejściowym zdolności sądowej, co budzić może poważne wątpliwości co do możliwości kontynuacji postępowań sądowych z udziałem takich – nie wpisanych jeszcze do KRS – instytutów,
- wątpliwościami dotyczącymi możliwości uczestnictwa w organizacjach, stowarzyszeniach i związkach, w tym o charakterze międzynarodowym,

- licznymi problemami z finansowaniem bieżącej działalności Instytutów, gdyż zajdzie potrzeba dokonania zmian organizacyjnych w bankach oraz w zakresie wszystkich produktów finansowych, w tym dostępu do bieżącej realizacji przelewów bankowych. Fakt ten może sparaliżować działalność instytutów na długi czas.

Reasumując należy pozostawić osobowość prawną Instytutów w dotychczasowym kształcie.

Projekt ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz jedynie w Rozdziale 1 art. 1 definiuje Sieć utworzoną przez podmioty Centrum Łukasiewicz i instytuty. Projekt w ogóle nie przewiduje samoistności Sieci jako takiej, a prawie wszystkie zapisy odnoszące się do Centrum wskazują na traktowanie go jako jednostki nadrzędnej wobec instytutów. W Ustawie jest rozdział tylko o organach Centrum, a nie o organach Sieci, a jego treść wskazuje na to, że wszystkie organy Centrum, w tym Prezes, są zarazem organami Sieci. Są to zapisy przeniesione z projektu ustawy o NIT bez uwzględnienia faktu, że w ramach NIT instytuty, jako pozbawione osobowości prawnej, stały się jednostkami organizacyjnymi NIT, podczas gdy w nowym projekcie Sieć obejmuje (i powinna obejmować) jednostki odrębne i równorzędne w kategoriach formalno-prawnych (zarówno Centrum, jak i instytuty mają być odrębnymi państwowymi osobami prawnymi). O de facto **braku podmiotowości instytutów**, formalnie zachowujących odrębność prawną, świadczy także i to, że zgodnie z projektem środki pochodzące z dotacji Ministra Nauki będzie otrzymywać nie Sieć, a Centrum i to Prezes Centrum ma dzielić te środki między instytuty.

Cele Sieci zdefiniowane w „Art. 2 Celami Sieci są: 1) prowadzenie badań stosowanych i przemysłowych oraz prac rozwojowych, a w uzasadnionych przypadkach także badań podstawowych, w tym na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa, szczególnie ważnych dla realizacji polityki gospodarczej, naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa, określonej w strategiach rozwoju i Krajowym Programie Badań, o którym mowa w art. 4 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. Z 2016 r. poz. 2045, 1933 i 2260 oraz z 2017 r. poz. 859 i poz. 1475), 2) transfer wiedzy i wdrażanie wyników badań naukowych i prac rozwojowych, o których mowa w pkt 1, do gospodarki – przez Centrum Łukasiewicz i instytuty” **są tożsame z zapisami celów NIT** z drobną korektą dotyczącą dodania kwestii obronności i zapisu o badaniach podstawowych, ale tylko - w uzasadnionych wypadkach.

Duże wątpliwości i niepokój budzi propozycja zakresu i kompetencji Centrum (noszącego tę samą nazwę co cała Sieć). Szczególnie niepokojące jest to, że Centrum nie ma być tylko jednostką koordynującą prace Sieci czy też swoistym centrum usług wspólnych (art. 2.1), ale jednostką jednocześnie: realizującą zadania badawcze (ust.2 p.3) i de facto nadzorczo-zarządczą (finansującą) w stosunku do instytutów. **Kompetencja Prezesa Centrum przejawiająca się dowolnością w wyłączeniu jednostek z instytutów i włączania ich do Centrum (wraz z całym majątkiem) stanowi niebezpieczeństwo uwłaszczenia majątku instytutu na rzecz nowego podmiotu (Centrum) realizującego konkurencyjne prace badawcze do instytutów.** W efekcie wszelkie laboratoria/jednostki przynoszące zyski mogą być decyzją Prezesa włączone do Centrum jako centrum zysków, a pozostałe w instytutach jednostki będą centrami strat.

Zapis określający zadania i kompetencje Centrum (a zwłaszcza Prezesa) i instytutów oraz ich dyrektorów wskazuje, że choć formalnie Sieć ma się składać z dwóch organów (Centrum i instytuty), to Centrum i jego Prezes występują w roli nadrzędnej wobec instytutów, z daleko idącymi kompetencjami dotyczącymi ich funkcjonowania i przekształcania, do likwidacji włącznie.

Porównanie zapisów z ustawy o NIT i Sieci w odniesieniu do Prezesa, Rady i Kolegium Doradców wskazuje, że są to zapisy w znacznej mierze tożsame, co potwierdza, że Sieć ma być tylko nieznacznie zmodyfikowanym NIT-em, w którym docelowo instytuty mogą przestać istnieć jako samodzielne podmioty prawne. Także zawarty w projekcie katalog zadań dyrektora instytutu wskazuje wyraźnie, że ma być on w pełni zależny od Prezesa, który m.in. zgodnie z art. 35 przyznaje instytutom środki na realizację zadań.

Zaniepokojenie budzi brak jasno sprecyzowanych kryteriów finansowania instytutów z dotacji, sprowadzające się do decyzji Prezesa Centrum.

Szczególnie niepokoi bardzo szeroki i podlegający jedynie ogólnemu nadzorowi Ministra Nauki zakres kompetencji Prezesa Centrum, który ma być organem nadzorującym i kontrolującym

instytuty i ich dyrekcje. Ustawa de facto przenosi na Prezesa Centrum (a zarazem głównego zarządzającego całą Siecią) większość kompetencji Ministra. Art. 37 -39 zawierają możliwość zrealizowania z inicjatywy Prezesa Centrum pierwotnej idei NIT (czyli scentralizowanej organizacji instytutów pozbawionych osobowości prawnej). Niestety można odnieść wrażenie, że art. 7 projektu został przygotowany głównie z myślą o docelowym zrealizowaniu idei NIT pod nazwą Sieć. **Zgodnie z art. 37.1 Prezes Centrum nie musi przedstawiać żadnych powodów zmian organizacyjnych, wystarczy bowiem, że uzna, że jest to zasadne ze względów merytorycznych, organizacyjnych czy finansowych.** Tak sformułowany katalog oznacza w praktyce, że każda propozycja zmian organizacyjnych ze strony Prezesa będzie z definicji zasadna. Na umocowanie Prezesa, de facto w kompetencjach Ministra, świadczy proponowana zmiana w Ustawie o KRS w art. 38, gdzie w wypadku instytutów badawczych wpisany jest minister nadzorujący, a w wypadku instytutów objętych Siecią ma być to Prezes.

W nawiązaniu do zapisów o prawach Prezesa Centrum dotyczących inicjowania przekształceń organizacyjnych instytutów należy wskazać, że zapisy rozdziału 7 są generalnie kopią zapisów odpowiedniego fragmentu Ustawy o instytutach badawczych (IB) tyle tylko, że wszędzie tam, gdzie w wypadku Ustawy o IB wpisany jest minister nadzorujący dany instytut, a w pewnych sytuacjach wręcz Rada Ministrów (dotyczy to np. podmiotu wydającego rozporządzenie o trybie przekształceń instytutów), to w wypadku analizowanego projektu wpisany jest Prezes Centrum (jako odpowiednik ministra nadzorującego w wypadku IB) i minister do spraw nauki (tam gdzie w wypadku IB wpisana jest Rada Ministrów). W praktyce oznacza to, że w wypadku kilkudziesięciu instytutów, które mają wejść w skład Sieci zostaje obniżony szczebel kompetencji związanych z podejmowaniem kluczowych decyzji organizacyjnych.

Należy zwrócić uwagę na tworzenie tylko dwóch funduszy zarówno w Centrum jak i w instytutach, tj. funduszu statutowego i rezerwowego. Wydaje się, iż zasadnym jest umożliwienie instytutom tworzenia funduszu badań własnych.

Opierając się na opiniach uzyskanych drogą szerokich konsultacji w środowisku instytutów badawczych Krajowa Sekcja Nauki stoi na stanowisku, że zaprezentowany projekt ustawy jest de facto projektem o NIT, w którym ujęto część postulatów środowiska instytutów badawczych, przy jednoczesnym wprowadzeniu zapisów, które pozwolą na stopniowe zrealizowanie idei NIT jako jednostki scentralizowanej, utworzonej poprzez zawłaszczenie własności instytutów badawczych. W projekcie ustawy znalazły się zapisy sprzeczne z deklaracjami MNiSW o pozostawieniu autonomii i samodzielności instytutów jedynie koordynowanych przez Centrum w zakresie prac stanowiących otoczenie prac badawczych.

Podsumowując KSN uważa, że ustawa o Sieci Badawczej: Łukasiewicz powinna określać rolę, zadania i strukturę tej Sieci, natomiast działalność instytutów powinna się opierać o obecną Ustawę o instytutach badawczych znowelizowaną o zapisy wiążące instytuty z Siecią.

Z wyrazami szacunku

Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”
ds. Instytutów Badawczych

Jerzy Dudek

Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”

Bogusław Dołęga

Do wiadomości:

- Prezes Prawa i Sprawiedliwości Pan Jarosław KACZYŃSKI
- Prezes Rady Ministrów RP Pani Beata SZYDŁO
- Przewodniczący Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” Pan Piotr DUDA
- Wicepremier i Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego Pan Jarosław GOWIN
- Wicepremier i Minister Rozwoju Pan Mateusz MORAWIECKI
- Przewodniczący RGIB Pan prof. Leszek RAFALSKI